

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В даній статті охарактеризовано стан розвитку банківського сектору та розглядається ситуація на ринку банківських послуг Чернігівської області. Розглянуті основні показники результатів діяльності та причини кризового стану банківської системи України. Також наводяться пропозиції щодо розв'язання основних проблемних питань на ринку банківських послуг.

This article describes the state of the banking sector and considered the situation in the market of banking services in Chernihiv region. Here we can review the main indicators and causes of the crisis state of Ukraine banking system. There are proposals to resolve key challenges in the banking market.

Ключові слова: банк, економіка, розвиток, послуги.

На сучасному етапі економічного розвитку, в умовах трансформації національної економіки, серед проблем, пов'язаних з виходом України з кризового стану, важливе місце посідає завдання формування ефективної банківської системи. Банківські установи організують рух і перерозподіл ресурсів суспільства в їх грошовому виразі. Через банківську систему проходять грошові розрахунки і платежі господарюючих суб'єктів та населення в цілому. Комерційні банки виконують важливу функцію мобілізації тимчасово вільних грошових ресурсів і перетворення їх у реальний капітал, здійснюючи різноманітні кредитні, інвестиційні та інші операції і забезпечуючи, таким чином, потреби економіки в додаткових ресурсах.

Серед суб'єктів фінансово-господарської діяльності комерційні банки – це саме та галузь, яка повинна бути спроможна своєчасно прогнозувати динаміку економічної кон'юнктури, а також якнайшвидше та досить гнучко реагувати на будь-які зміни, що відбуваються на фінансовому ринку.

Метою є визначення сучасного стану та тенденції розвитку банківської системи України.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних завдань:

- розробка загальної характеристики банківської системи;
- здійснення аналізу фінансових результатів діяльності банків України;
- розгляд причин збитковості діяльності банківського сектору.

Питання становлення, формування і розвитку банківської системи України та її регіонів, аналізу банківських ризиків, ризиковості регіону розглядалися у працях Р. Кавальканті, Т. Коха, П. Роуза, Е. Фрідла, серед вітчизняних вчених – І. Аванесової, О. Дзюблюка, Т. Клименка, В. Лагутіна, І. Лютого, Ю. Потійка, С. Шумської та інших науковців. Проблемам регіонального розвитку присвячені роботи Н. Барковського, В. Буянова, Б. Данилишина, М. Долішнього, В. Захарова, Т. Качали, Є. Качана, О. Козлової, Г. Кривцової, В. Куценко, А. Лисецького, А. Мороза, В. Пасічника, В. Полякова, Л. Рябушки, А. Селіванова, В. Усоскіна, М. Фашевського, Л. Чернюк.

У порівнянні з іншими галузями економіки банківському сектору надається пріоритетне значення. Банківські установи акумулюють фінансові ресурси, які необхідні для економічного зростання, а також вони є посередниками по відношенню до економіки. Банківський сектор потрібно розглядати як підсистему національної економіки, оскільки остання є сукупністю елементів, які знаходяться у постійному зв'язку і взаємодії між собою.[1] Головні ознаки, що притаманні банківському сектору, наступні:

- динамічність поведінки банківських установ, які постійно розвиваються, адаптуючись до зміни економічної ситуації;
- здатність до самонастроювання, саморегулювання та саморозвитку;
- наявність складних взаємозв'язків, включаючи зворотні, що дозволяє включити банківський сектор до складних систем;
- структурна різноманітність, що проявляється у великій кількості складових елементів банківського сектору, ієрархічно організованих, що мають свої локальні цілі функціонування і розвитку та які підпорядковуються однаковій меті – максимізації прибутку та підвищення ліквідності;
- концентрація уваги його суб'єктів на специфічній діяльності, яка пов'язана з грошово-кредитною сферою, та дотримання вимог „банківської таємниці”.

Якщо розглядати банківський сектор в Україні, то можна зазначити, що він є одним з найрозвинутіших елементів господарського механізму. Реформування банківської системи було розпочато значно раніше за інші сектори економіки, теперішні показники у банківській діяльності значно краще показників минулих років. Сьогодні спостерігається зростання ділової активності населення, продовжує розвиватись випуск та інфраструктура кредитних карток, впроваджуються нові продукти, різноманітні форми депозитів, Інтернет-банкінг та ін. Здійснюється широкий спектр кредитних, гарантійних, розрахункових, документарних і депозитарних операцій, посилюється міжбанківська конкуренція за види та обсяги надання приватному сектору послуг, банківських продуктів, підвищується їх якість.

Проаналізуємо стан банківської системи на 01 січня 2010 року.

Станом на 1 січня 2010 року ліцензію Національного банку України на здійснення банківських

операцій мали 182 банки, у тому числі: 176 банків (96,7% від загальної кількості банків, що мають дану ліцензію) – акціонерні товариства (з них 76 банків (41,8%)) – відкриті акціонерні товариства, 1 банк (0,5%) – закриті акціонерні товариства, 99 банків (54,4%) – публічні, 6 банків (3,3%) – товариства з обмеженою відповідальністю.

У стані ліквідації перебуває 14 банків, з них 12 банків ліквідуються за рішеннями НБУ, 2 – за рішеннями господарських (арбітражних) судів. Станом на 01.01.2010 власний капітал банків склав 126,2 млрд. грн, або 14,2% пасивів банків.

Власний капітал банків має наступну структуру. Сплачений зареєстрований статутний капітал складає 94,5% від капіталу; дивіденди, що спрямовані на збільшення статутного капіталу – 0,3%; емісійні різниці – 5,0%; загальні резерви та фонди банків – 13,6%; результати минулих років – 0,5%; результати звітного року, що очікують затвердження – 0,03%; результати поточного року – (-22,2%); результат переоцінки основних засобів, нематеріальних активів, цінних паперів у портфелі банку на продаж та інвестицій в асоційовані компанії – 8,3%.

Зобов'язання банків за станом на 01.01.2010 становили 764,5 млрд. грн.

Кошти фізичних осіб складають 210,1 млрд. грн., або 27,5% загального обсягу зобов'язань, кошти суб'єктів господарювання – 115,2 млрд. грн., або 15,1%.

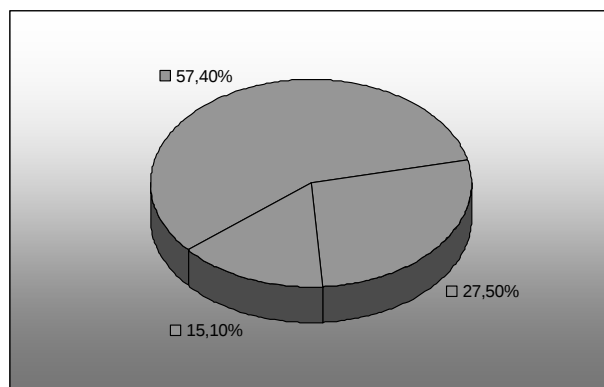

Рис. 1. Зобов'язання банків на 01.10.2010

Банки мають таку структуру коштів населення з точки зору строковості. Строкові кошти складають 155,3 млрд. грн., або 73,9% від загальної суми коштів населення, а кошти на вимогу – 54,8 млрд. грн., або 26,1%.

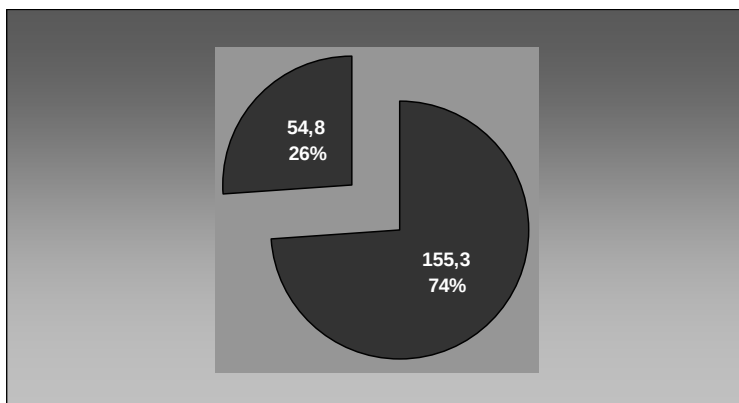

Рис. 2. Структура коштів з точки зору строковості

Станом на 01.01.2010 активи банків становили 890,7 млрд. грн., загальні активи – 1001,9 млрд. грн.

Більшу частину загальних активів складають кредитні операції – 74,6%. Доходи банків склали 143,1 млрд. грн., з них процентні доходи становили 121,2 млрд. грн. (або 84,7% від загальних доходів), комісійні доходи – 16,2 млрд. грн. (11,3%).

Витрати банків склали 171,1 млрд. грн., з них процентні витрати – 66,6 млрд. грн. (або 38,9% від загальних витрат), відрахування в резерви – 65,4 млрд. грн. (38,2%), комісійні витрати – 3,0 млрд. грн. (1,7%) [2].

Що стосується Чернігівської області, то за даними Управління Національного банку України в Чернігівській області залишки вкладів населення в банківських установах області на 1 грудня 2009р. становили 2482,3 млн. грн. (з нарахованими відсотками), з них 63,7% у національній валюті. З початку року вклади населення зменшилися на 140,9 млн.грн., або на 5,4%.

Отже, незважаючи на усі позитивні моменти, ми бачимо, що банківський сектор економіки Чернігівської області та України загалом за результатами діяльності є збитковим, залишається недосконалим та не відповідає вимогам реальної конкурентоздатності економіки. Він містить чисельні проблеми, значна частина яких викликана кризовими явищами економіки, а це призвело до втрати довіри до банків з боку населення, низького рівня кредитування, зниження рівня розрахунків між клієнтами тощо.

Зрозуміло, що однією з причин, через яку виникла фінансова криза в Україні, є залучення банками зовнішніх запозичень з метою кредитування в Україні. Важливим є те, що за останні роки переважно здійснювалося споживче кредитування населення: гроші направлялися не на реальний розвиток економіки, а на споживання побутової техніки, автомобілів і квартир. Таким чином, головною проблемою стало те, що гроші надавалися споживачам на тривалий строк – 5-7 років для авто й 20-30 років для нерухомості, а закордонні кредити вітчизняні фінустанови залучали на незначний строк – 3-5 років. При цьому наші банки розраховували перекредитуватися за кордоном на таких же вигідних умовах і надалі. Але через світову фінансову кризу іноземні банки спочатку зробили жорсткішими умови залучення кредитів в Україну, а незабаром взагалі перестали надавати кредити українським банкам.

Висновки

Отже, для подальшого успішного розвитку банківської системи, в першу чергу, має бути визначена стратегія розвитку фінансової системи України в цілому. В рамках зазначеної стратегії на подальше зміцнення банківської системи України мають бути спрямовані зусилля усіх гілок влади. Розвиток банківської системи і виконання нею основних цілей та головних завдань залежить від таких чинників:

- забезпечення сталого розвитку економіки держави;
- реалізація ефективної макроекономічної політики, яка передбачає збалансовану та зважену фінансову політику;
- координація дій державних органів стосовно фінансової системи;
- розвиток усіх сегментів фінансових ринків;
- удосконалення та адаптація банківського законодавства України до вимог законодавства Європейського Союзу та Базельського Комітету з банківського нагляду, вдосконалення методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до вимог Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Також термінового перегляду вимагає питання обґрунтованості відсоткових ставок за кредитами. Оскільки банк встановлює для населення таку кредитну ставку, щоб за рахунок тих, хто платить 30% річних, банк перекрив відсотки як за навмисно неповернуті кредити, так і за кредити громадян, які їх не повернули з поважних причин, банки навіть при великих невідплатах за кредитами не залишаються ніколи в збитку. Один громадянин, який сплатив 30% за кредит, фактично сплатив ще за трьох-п'ятьох, за рахунок чого можна вийти на європейські 5% кредитної ставки. Це цілком реально на підставі оманливих, завищених умов договору й інших прихованих у договорі платежів.

Підвищення ефективності банківської діяльності потребує сьогодні здійснення реструктуризації банківського сектора. Для забезпечення швидкого розвитку та зростання банківського сектора необхідна загальна консолідація існуючих банків. Більш ефективні банки, визнані такими за результатами їхньої діяльності, повинні мати можливість розширювати свою ринкову частку порівняно з менш ефективними. Тільки за таких умов можна посилити проникнення банків в економіку.

Таким чином, на державу покладається важлива функція забезпечувати права й свободи своїх громадян у контексті даної проблеми.

Література

1. Реверчук О. Банківський сектор та його структура в Україні / О. Реверчук // Формування ринкової економіки. – 2009. – № 19. – С. 420-424.
2. Національний банк України: (Попередні підсумки діяльності банків України на 01.01.2010 (за даними щоденного балансу) [Електронний ресурс] // Банківський нагляд. – 2010. – № 1. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Publication/bank_sup/Results/2010/01012010.htm#top.
3. Миськів Г. В. Розвиток банківської системи України в сучасних умовах / Г.В. Миськів, О. В. Пилип'як // Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. – 2009. – № 19.8. – С. 209-208.

Надійшла 15.03.2010